

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU NIERUCHOMEGO

3. Miejscowość
Kowalewo

1. Nazwa
ZESPÓŁ FOLWARCZNY

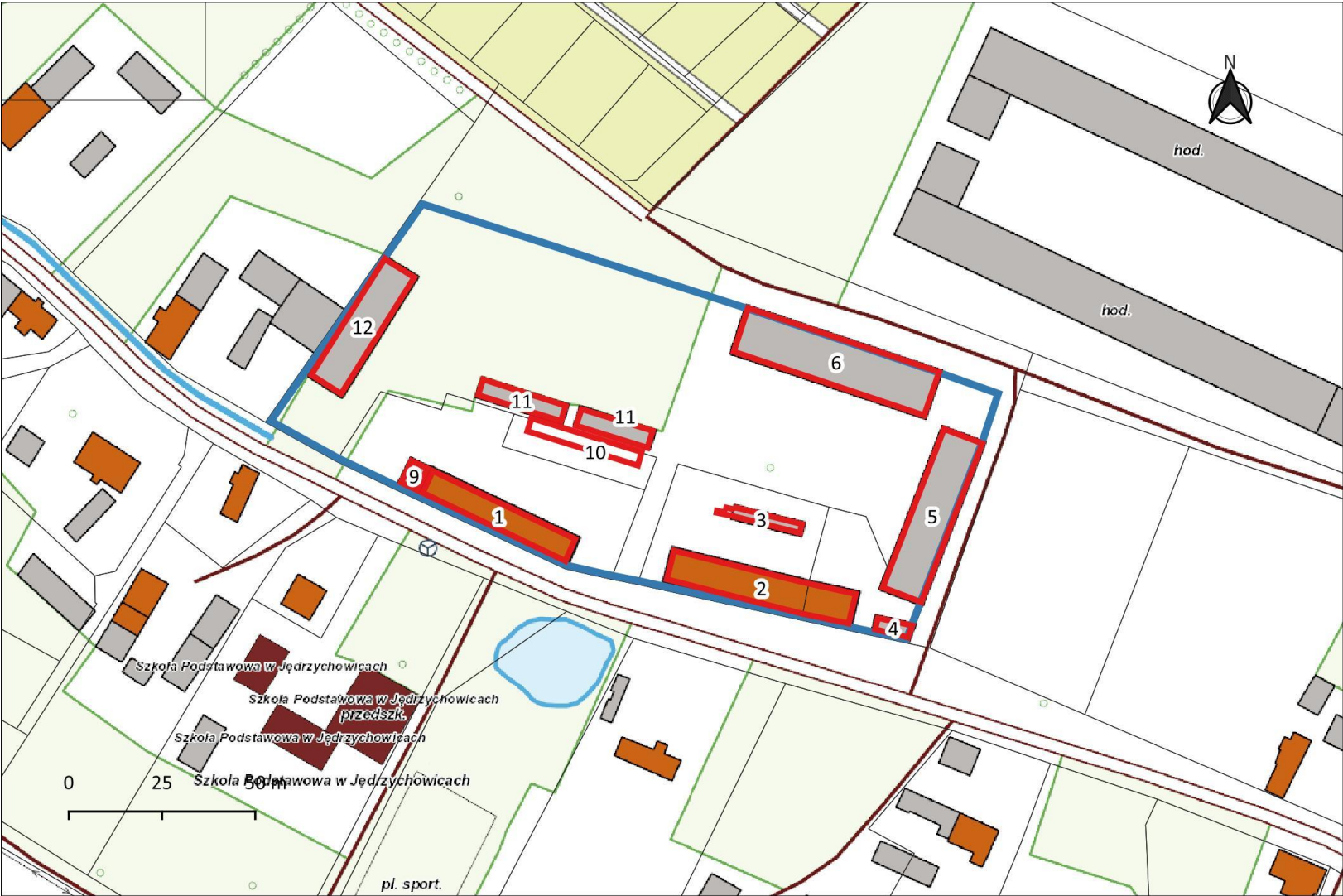
2. Czas powstania
XIX/XX w.

8. Fotografia z opisem wskazującym orientację albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

4. Adres
Kowalewo 3 i 3a
67-407 Szlichtyngowa

5. Przynależność administracyjna
województwo **lubuskie**
powiat **wschowski**
gmina **Szlichtyngowa**

6. Formy ochrony
Ustalenie ochrony w zmianie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Szlichtyngowa, w części dotyczącej wsi Jędrzychowice, Kowalewo (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego nr 25A z dn. 30 grudnia 1999 r., poz. 269).

Widok na zespół folwarczny naniesiony kolorem niebieskim.

Historia.

Wieś Kowalewo leżąca niegdyś na skraju powiatu wschowskiego, w XIV wieku wchodziła w skład terytorium Księstwa Głogowskiego. Po połowie XVI wieku należała do Królestwa Polskiego. W latach 1605-1614 jako właścicieli Kowalewa wymieniani jest Abraham Gorczyński. W połowie XVII wieku na terenie ziemi wschowskiej pojawia się nowa rodzina Nieleckich herbu Ciołek, której kolejni przedstawiciele byli właścicielami Kowalewa i Jędrzychowic niemal do połowy XIX wieku. Jako pierwszy w 1650 roku wymieniany jest Samuel Mielecki — dworzanin królewski. Kowalewo przeszło w ręce S. Mieleckiego najprawdopodobniej drogą ożenku - jego trzecią żoną była J. Korzbok-Zawadzka. Samuel Mielecki nie zostawił męskiego potomka. Jego córka Elżbieta, która wyszła za mąż za Dobrogosta Karczewskiego, była właścicielką Dolnych Jędrzychowic z pałacem, Kowalewa I i wsi Mühlberg w Saksonii. W 1768 roku w obecności synów Heleny Karczewskiej: Ludwika; Aleksandra, Bogusława, Piotra i Andrzeja przeprowadzono lustrację w Kowalewie i Jędrzychowicach oraz Piaskach, W 1782 roku spisany został inwentarz folwarków w związku ze sprzedażą wsi przez braci Karczewskich Adamowi „Konstantemu Mieleckiemu ich stryjecznemu kuzynowi, Po Adamie Konstantym dobra składające się z Jędrzychowic Dolnych i Kowalewa I oraz Mühlberg i części posiadłości. Wioska dziedziczy jego Syn Bogusław Samuel hr. Mielecki: Bogusław Samuel, który wg. jednych źródeł był stanu wolnego, innych zaś ożeniony z Wiktoria Mojaczewską nie zostawił potomstwa i był ostatnim przedstawicielem rodu Mieleckich związanym z Kowalewem i Jędrzychowicami. Od roku 1841 — 1875 Jędrzychowice Dolne wraz z Kowalewem I i III znalazły się w rękach rycerza zakonu Joannitów — Eugeniusza „Leonarda v „Prittwitz, który odziedziczył je po swoim ojczymie Hieronimie von Diebitsch. Eugeniusz Leonard v, Prittwitz przekazał swój majątek zięciowi - Maksymilianowi baronowi v. Ketter. W 1884 roku właścicielem jest syn Maksymiliana — Fryderyk, w 1889 roku bracia Alfred, Karol i Wilhelm Gilka - Böttzow. Przed 1907 rokiem nastąpił między braćmi podział dóbr. Właścicielem Kowalewa był najprawdopodobniej Karol Gilka — Böttzow. Do rodziny tej należał majątek aż do lat II wojny światowej. Majątek w Jędrzychowicach rozwiązano w latach 1941 — 1949 — do majątku należało także Kowalewo. Po 1949 roku folwark był opuszczony. Stały puste budynki. Brak było maszyn i sprzętu. Majątek został przejęty przez Zespół Nieruchomości Ziemskich. W 1946 roku folwark w Kowalewie z gospodarstwem w Jędrzychowicach wszedł w skład Zespołu PNZ w Osowej Sieni. Administratorem całości zespołu został inż. Edmund Apolinariski. W 1949 roku po reorganizacji w sektorze rolniczym — powstało Państwowe Gospodarstwo Rolne — Zakład Rolny Kowalewo. W 1953 roku folwark przeszedł na własność Ośrodka Hodowli Zarodowej w Osowej Sieni., W Kowalewie prowadzona była hodowla owiec rasy merynos. Obecnie właścicielem folwarku w Kowalewie jest Agencja Rolna Skarbu Państwa - oddział terenowy w Warszawie — użytkownikiem Hodowla Zwierząt Zarodowych — Osowa Sień — spółka Z o.o. Wszystkie owczarnie stoją puste. Budynki ulegają samo ruinie. Na południowy — wschód od podwórzka wybudowane są nowe budynki fermy krów. Prowadzona jest hodowla jałówek, W budynkach mieszkalnych zamieszkują pracownicy fermy i byli: owczarze.

Opis.

Na folwark w Kowalewie składa się podwórze gospodarcze w kształcie prostokąta, zabudowane ze wszystkich stron. Wjazd na podwórze od strony południowej i północnej, Ogrodzenia wykonane w części z ceglanego muru i w części z ażurowych płyt żelbetowych. Nawierzchnia podwórzka gruntowa, w części umocniona brukiem i betonem. Zwarta zabudowa zajmuje pierzeję południową. Znajdują się tu budynki mieszkalne (nr 1 i nr 2) z budynkami gospodarczymi (nr 4 i nr 9) Budynki gospodarcze /nr 4 i nr 9/ - w części przebudowane , a w części w ruinie. Pierzeja północna podwórzka — od strony wschodniej zabudowana stodołą /nr 6/ z pocz. XX wieku. Część zachodnia pierzei północnej podwórzka zajmowała chlewnia /nr 8/. Budynek rozbudowany był w kierunku wschodnim /nr 7/ — na starych fundamentach – obecnie oba nie istnieją. Pierzeja wschodnia zabudowana budynkiem owczarni /nr 5/ - pierwotnie znajdowała się tu najprawdopodobniej obora - w latach powojennych na zachowanej kamiennej podmurówce ustawiono nowy budynek, Obecnie obiekt użytkowany przez mieszkańców. Wzdłuż pierzei zachodniej usytuowany jest współczesny budynek owczarni /nr 12/. Obiekt ustawiony w miejscu innego hist. budynku. Dziś opuszczony — nieużytkowany. W środkowej części podwórzka — w jego zachodniej części ustawione są obecnie nowe piwnice i garaże /nr 10 i nr 11/. Środkowa część podwórzka — w części wschodniej zajęta przez budynek gospodarczy i ogród ogrodzony metalową siatką, Za podwórzem — od strony północnej znajdował się budynek historycznej owczarni /nr 13/ -obecnie nie istnieje. Na południowy wschód od podwórzka usytuowane są współczesne zabudowania fermy krów.

Wartości.

Zespół folwarczny prezentuje wartości zabytkowe, wartość artystyczną, historyczną i naukową. Jest przykładem pozostałości zabudowy pofolwarczej z połowy XIX wieku.

Stan zachowania.

Prace budowlane częściowo zmieniły wygląd - zespołu. W latach 70-tch zbudowano budynek garaży. Postawiono wiaty oraz wydzielono na podwórzu przestrzenie do składowania opału. Większość budynków przebudowano zarówno zewnątrz jak i wewnątrz, a nawet przeprowadzono kapitalne remonty i adaptowano na inne cele. Czytelność zespołu została zakłócona poprzez podziały działek i wprowadzenie wtórnych ogrodzeń i nowych budynków oraz rozbiorę historycznych budynków.

Postulaty dotyczące konserwacji.

Skutki dysharmonizujące powodują przebudowy istniejących budynków, niezgodne z historyczną tradycją zespołu oraz niekontrolowanych prac remontowych, pozbawiających budynki cech waloryzujących (nowe okna bez podziałów, z ramowych okien z PCV, powiększanie otworów okiennych, zamurowywanie drzwiowych, wymiana drzwi wejściowych do budynków na blaszane, remonty dachów i wymiana pokryć na nowe z blachy falistej lub blacho dachówki, ocieplanie i tynkowanie elewacji. Zauważa się również brak koniecznych napraw budynków gospodarczych oraz brak użytkowania większości historycznych budynków gospodarczych. Należy utrzymać dotychczasową, historyczną zabudowę, z ewentualnym uzupełnieniem zabudową nową w miejscu starej. Powstające tu budynki powinny nawiązywać formą do architektury historycznej zabudowy folwarczej, a ich wysokość nie powinna stanowić dominanty urbanistycznej (budynki jednokondygnacyjne o nierozczłonkowanej bryle i dwuspadowym dachu krytym materiałem ceramicznym). Na terenie zespołu ustanowić zakaz lokalizacji obiektów, stanowiących wyraźną dominantę architektoniczną, np. maszty nadawcze, elektrownie wiatrowe, obiekty wielkopowierzchniowe.

10. Wykonanie karty (autor, data i podpis)

Bartosz Idryjan

20.09.2021r.

11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków